

מקשרת בין צבע למשנהו אלא כפתרון ביניים, המקני לעיתים, לבעיית מבנה-צבע. עצם העובדה שחנה מגד בוחרת בדרך הקשה ראוייה להערכה, אך מחייבת זהירות וליטוש רב יותר בשימוש בצבע.

יחיאל קריזה

“תערוכות בתל-אביב” / הארץ / 20.10.61 / תע' יחיד / מוזיאון תל-אביב

יחיאל קריזה ידוע בארץ כצייר שהשיג את מיטב הישגיו בציור הגואש. תערוכתו הנוכחית בביתן “הלנה רובינשטיין”, היא תערוכת היחיד הראשונה משלו ששולט בה ציור השמן, וקריזה מופיע בה כאמן מגודש בטכניקה זו בדיוק כפי ששלט בצבעי הגואש. במעבר לצבעי שמן, שמר קריזה, ואף פיתח, את מיידיות ובלתי-אמצעיות כתב ידו האמנותי, בעוד שהמבנה הצבעוני נהפך לאחיד יותר. תערוכה זו נמצאת בקו המשך ישיר של התפתחותו האמנותית ומוכיחה עקביות הגיונית-ציורית מובהקת. בתערוכה מגיע לשיא גם המעבר למונכרום שלם, מה שמאפשר לדבר על “תקופה לבנה” של קריזה. המבנה הציורי של עבודות קריזה הוא פשוט ותמציתי, ומתהווה ע”י רישום מבנים גיאומטריים חופשיים בשכבה הראשונה של הציור ועיבוד מבנים אלה בכתב-יד מכחולי מלמעלה עד קבלת אחידות צורנית - מהבד ועד התוצאה הסופית. האחידות הצבעונית מושגת גם היא דרך כתב-יד מכחולי זה שהוא מונוכרומי לגמרי בטבעו ובו משתמש קריזה, כאמור, בצבע הלבן בלבד. נקודה זו אמנם עלולה לעורר ויכוח, מאחר שאחידות צבעונית זו מושגת בלי ספק ע”י סילוק הקונפליקט הצבעוני, אך ויכוח זה השורר כיום בעולם האמנות, אינו מענייננו כאן, ואין בכוחו לפגום מהבשלות האמנותית של ציורי קריזה. התערוכה כולה נמצאת ברמה גבוהה ביותר, אך גם ברמה זו בולטים כמה ציורים טובים במיוחד כ”קווים וצורות”, “אור בצפת”, “עם שחר”, “אטיוד” ואחרים. תערוכה זו היא הפגנת כוח משכנעת של קריזה במדיום צבע השמן.

ציפורה ברנר

“תערוכות בתל-אביב” / הארץ / 20.10.61 / תע' יחיד / מוזיאון תל-אביב

במקביל עם תערוכתו של קריזה, נערכת בביתן “הלנה רובינשטיין” תערוכתה של ציפורה ברנר, ואמנם קיימת קרבה מסוימת בין המבנה הצורני שבציוריה של ציפורה ברנר ובין המבנה הצורני בגואשים של קריזה מלפני כמה שנים. רוב ציוריה של ציפורה ברנר עוסקים בנוף עם מבנים וחלה בהם הפרדה בין המבנה הצבעוני-הכתמי ובין הרישום הפיגורטיבי בטבעו. בעוד שהמבנה הצבעוני נוטה לסכימות מופשטות, המהוות פיתוח של אלמנטים

240

גיאומטריים דר-מימדיים, הרי הרישום הוא פיגורטיבי כאמור, וציפורה ברנר מנסה להוסיף דרכו “סימנים” למוכן ריאליסטי יותר, דהיינו, בעזרת הרישום היא דואגת שה”נוף” יובן מיד כ”נוף” ולא יישאר בגדר סכימה צבעונית. אך דא עקא, שמשמיות אלה מהוות במקרים רבים “אחיזת החבל בשני הקצוות” והפיתוח הצבעוני אינו מחויב מציאות מהמבנה הפיגורטיבי ולהיפך. גישה זו של ציפורה ברנר נובעת מההנחה שאפשר להשתמש באלמנטים של הציור המופשט כעזר לציור פיגורטיבי במהותו, בלי לשנות כליל את צורת ההסתכלות הקודמת של המצייר. דומה שהנחה זו לא הוכיחה את עצמה עד היום בציור בעולם ואינה מוכיחה את עצמה גם בתערוכתה של ציפורה ברנר. אין כל אפשרות (לפחות עד כה) לצאת מנקודת מבט פיגורטיבית, תוך שימוש ב”אמצעים של הציור המופשט” כחומר גלם חברתי, לשם יצירת ציור פיגורטיבי בטבעו, רק “מעודכן” יותר. עצם הסטייה מהציור הריאליסטי השלם, מהווה מעין “הודאה” של הצייר באי אמיתיותו של המראה החיצוני כריאליזם מלאה ומוחלטת, והצהרה שאמת מוחלטת כזאת יש לחפש מעבר למראה החיצוני. מושג זה חייב לשמש נר לרגלי כל צייר, שאינו מסתפק בציור נטורליסטי ויוצא לחפש את האמת במקום אחר. המסקנות הנובעות מכך אינן מובילות בהכרח לציור מופשט, אבל מחייבות תמורה שלמה בנקודת ההסתכלות של האמן בניגוד לתמורה המסתכמת באמצעים בלבד. נראה שציפורה ברנר נכנסה ל”טרה אינקוגניטה” של הציור המודרניסטי, בעודה נושאת על גבה מטען כבד מדי של מושגים וקונספציות מהציור הקודם, ומטען זה אינו מאפשר לה נוחות תנועה בתחום החדש.

שמואל וגינסקי

“תערוכות בתל-אביב” / הארץ / 27.10.61 / תע' יחיד / גלריה “צ'מרנינסקי” / תל-אביב

ההבדל בין תערוכת היחיד הקודמת של שמואל וגינסקי שהוצגה לפני כשנה וחצי ובין הנוכחית, הוא ההבדל בין צייר המחפש את ראשית דרכו ובין צייר המתווה לעצמו נתיב אישי ציורי. בתערוכתו הנוכחית, נעלמו כל האקספרימנטים האקלקטיים ומוצג ציור אחיד בעל אווירה פיוטית ברורה. התצוגה מורכבת כולה מציורי גואש, ומסתבר שטכניקה זו מאפשרת לווגינסקי ספונטניות רבה יותר, שלא על חשבון המבנה הציורי. הקונפליקט בין הרישום והכתם נעלם כאן מאחר ושמואל וגינסקי מתרכז במבנה הכתם כצורה מוגדרת ללא קווי מתאר והרישום עצמו הופך, איפוא, כתם צבעוני. סולם צבעו של וגינסקי מצומצם - בעיקר אפור-חום, שחור לבן עם מעברים לחום בהיר יותר. הכתם בציוריו של וגינסקי מורכב משתי גישות משלימות - חלק מהכתמים מוגדר ממשטח צבע אחיד פחות או יותר, בעוד שאחרים עשויים מכתב מכחול רגיש. משחק זה בשני סוגי משטחים משאיר לצייר מקום למבנה ברור מבלי לאבד את רגישות הציור.

241